MIGUEL MILÁ

COL·LECCIÓ 3P

COL·LECCIÓ 3P

MIGUEL MILÁ

Ajuntament de Barcelona

DHub Disseny Hub Barcelona

Edita
Ajuntament de Barcelona
Institut de Cultura de Barcelona
Disseny Hub Barcelona

President de l'Institut
de Cultura de Barcelona
Jaume Collboni Cuadrado

Regidor de Cultura i Indústries Creatives
Xavier Marcé Carol

Gerent de l'Institut
de Cultura de Barcelona
Oriol Martí Sambola

Consell d'Edicions i Publicacions
de l'Ajuntament de Barcelona
Xavier Marcé Carol, Gemma Arau
Ceballos, Maria Buhigas San José,
Ferran Burguillos Martínez, Núria Costa
Galobart, Mireia Escobar Costa, Sonia
Fuertes Ledesma, Oriol Martí Sambola,
Lluís Mauri Roldán, Àlex Montes Flotats,
Jaume Muñoz Jofre, Joan Ramon Riera
Alemany, Pilar Roca i Viola,
Miquel Rodríguez Planas, Edgar Rovira
Sebastià, Montserrat Surroca Comas
i Anna Giralt Brunet

Directora de Comunicació
Pilar Roca i Viola

Directora de Serveis Editorials
Núria Costa Galobart

Direcció de Serveis Editorials
Passeig de la Zona Franca, 66
08038 Barcelona
tel. 93 402 31 31
www.barcelona.cat/barcelonallibres

Edició
Disseny Hub Barcelona

Direcció
Mireia Escobar

Consell Editorial
Albert Díaz
María José Balcells
Teresa Bastardes
Rossend Casanova
Patricia Altimira

Coordinació editorial
Patricia Altimira

Textos
Jordi Blasi

Bibliografia seleccionada
Guillem Celada

Suport a la selecció d'imatges d'arxiu
Guillem Celada

Revisió lingüística i traduccions
Linguaserve

Disseny i maquetació
Alba Font

Impressió
Agpograf S.A.

Tots els drets reservats
© de l'edició, Disseny Hub Barcelona
© dels textos, els seus autors
© de les fotografies, els seus autors
o propietaris

Barcelona, 2025

Disseny Hub Barcelona
Plaça de les Glòries Catalanes, 37-38
Barcelona 08018
T. 932 566 700
dhub@bcn.cat
dissenyhub.barcelona

Agraïments
El Disseny Hub Barcelona vol agrair la col·laboració de les següents persones en la realització d'aquesta publicació:
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

ISBN XXXXXX
D.L. XXXXX-2025

Imprès en paper reciclat 100%

índex

Miguel Milá el dia de la donació del seu fons a la Biblioteca i Arxiu del Disseny l'any 2016.

La nova Col·lecció 3P que iniciem amb aquest número és el resultat d'un treball transversal entre tres dependències del Museu del Disseny - DHub: la Biblioteca i Arxiu del Disseny, el Departament de Col·leccions i el Departament de Comunicació.

Cadascun amb la seva especialitat. Tots tres es troben en aquest volum, que s'estructura en tres eixos: Projecte - Producte - Persona (3P). Perquè quan una peça es pensa, s'esbossa i es projecta, genera una documentació important com a document d'arxiu, i perquè és important, també, que si aquesta peça assoleix la condició museística, se'n donin a conèixer les principals aportacions i significat. Igualment interessant és conèixer, una vegada produïda i comercialitzada aquella peça, quin n'ha estat l'ús i la recepció entre la societat.

Així, aquesta publicació, que prioritza un relat molt visual, explora els fons patrimonials del museu. Primer els projectes conservats com a documents d'arxiu, i després la peça acabada i que forma part de la col·lecció, per finalment, oferir una mirada externa a altres objectes iguals per veure l'ús que tenen entre la societat, sigui en l'àmbit públic o en el privat. Una mirada al patrimoni conservat i al patrimoni viscut en el seu context real.

El patrimoni documental i objectual és el fonament de tota institució museística. Amb aquesta premissa, el Museu del Disseny-DHub conserva, documenta, incrementa i difon els seus fons. La seva Biblioteca i Arxiu del Disseny reuneix i preserva informació i documentació de totes les disciplines representades al museu, i la posa a disposició de professionals i investigadors per fomentar l'estudi, la a recerca, la creació i la reflexió.

D'entre els seus diversos arxius, el Fons Miguel Milá compta amb més de 2.000 documents —des de plànols i material fotogràfic fins a maquetes i esbossos— que testimonien la seva trajectòria en l'àmbit de l'interiorisme i el disseny de producte. Paral·lelament, la Col·lecció de Disseny de Producte del museu conserva una trentena d'objectes de diferents tipologies i èpoques, alguns d'ells donats pel mateix dissenyador. Aquesta selecció permet oferir una visió panoràmica de la seva obra, i destacar les col·laboracions amb altres creadors i empreses, així com els nombrosos premis i reconeixements que va rebre al llarg de la seva carrera.

PER JORDI BLASI,
DISSENYADOR INDUSTRIAL

Miguel Milá

Miguel Milá ha estat una de les figures més influents del disseny a Catalunya. El seu llegat extraordinari comprèn una gamma àmplia d'objectes i espais que fusionen magistralment la tradició amb la modernitat, la funcionalitat amb l'estètica. Objectes i espais que han deixat una empremta inesborrable en el panorama del disseny europeu del segle XX. Avui, els seus llums, cadires, aixetes i bancs reivindiquen amb més força que mai una manera més sostenible d'habitar el món.

"Trabajos molestos"

Nascut a Barcelona l'any 1931, els seus dissenys són el testimoni d'una manera pròpia d'entendre el món, forjada en l'estima pels objectes. Va créixer en l'escassetat d'una indústria colpejada pels estralls de la Guerra Civil, en un context en el qual l'artesania suplia encara les mancances industrials i on el valor de les coses transcendia els cicles productivistes que actualment promouen, massa sovint, l'obsolescència dels objectes.

Fill de Montserrat Sagnier i de José María Milá, primer comte del Montseny i president de la Diputació de Barcelona durant el règim de Primo de Rivera, Miguel Milá provenia d'una família de la burgesia vinculada a la política, interessada per l'art i l'arquitectura. Així va ser com els seus oncles segons, Pere Milà i Rosario Segimon, van encarregar l'any 1905 a Antoni Gaudí el disseny de la Casa Milà, referent emblemàtic del modernisme. Per part de mare, Enric Sagnier, amb més de tres-cents edificis documentats a Barcelona, va ser també un important arquitecte de l'època. Aquest context familiar va marcar el gust de Miguel Milá per la cultura material i també l'interès per l'arquitectura. Així, va iniciar estudis d'aquesta disciplina que va deixar

inacabats per començar a treballar com a interiorista al despatx d'arquitectura que tenien el seu germà Alfonso i Federico Correa.

Motivat per la necessitat d'equipar els espais interiors, ben aviat es va interessar pel món dels objectes. Era la dècada dels anys cinquanta, el país vivia un període d'autarquia caracteritzat per l'escassetat de materials i la prohibició d'importacions, i la indústria local no proveïa d'objectes que satisfessin els anhels de modernitat amb els quals Milá empatitzava. Per això, l'any 1957 va crear, juntament amb els seus amics i arquitectes Francisco Ribas i Eduardo Pérez, l'empresa Tramo, el nom de la qual era l'acrònim de *trabajos molestos*, una "companyia" que de petit havia muntat per oferir-se a fer encàrrecs als seus germans grans. En els seus inicis, l'empresa es va centrar en la fabricació de llums en sèries limitades produïdes gairebé de manera artesanal. D'aquesta etapa en destaquen els llums de peu *TMC Tramo Móvil Cromada* (1958) i *TMM Tramo Móvil Madera* (1962), així com els llums de taula *Asa* (1959), *Manila* (1961), *Cesta* (1962) i *Cestita* (1962). Tramo li va servir per materialitzar els seus primers objectes, on descobrim una mirada pragmàtica i artesanal que ell mateix va definir com a preindustrial.

L'any 1961, Tramo va abandonar la seva seu del carrer de Cristina per situar-se en un local del carrer de Freixa, on Milá va instal·lar el seu estudi. Debilitada per les dificultats empresarials, l'empresa va passar a ser Maenfra-Tramo, i els empresaris Lluís Soler i Enric Coma-Cros van substituir Francisco Ribas i Eduardo Pérez com a socis de l'empresa.

Durant aquells anys, va conèixer Maria Rosa Ventós, Montserrat Tort i Montserrat Tayà, que havien fundat uns anys abans la botiga Gres. Inicialment, la seva relació va ser merament comercial, com a distribuïdores dels seus productes, però ben

aviat van començar a col·laborar en diferents projectes, entre els quals destaca la participació al concurs *Amueblamiento del Hogar Popular*, convocat per Hogarotel. Aquella convocatòria la van guanyar amb una proposta que incloïa alguns objectes dissenyats expressament per a l'ocasió, com ara la prestatgeria de fusta i cuir *MM* (Gres, 1962) i el llum de suspensió *WT*, en la seva primera versió conformada de plàstic (Gres, 1962).

Les divergències en la manera de fer, concebre i produir van anar allunyant Milá de Maenfra-Tramo, de la qual es va desvincular definitivament l'any 1963; es va emportar el dret de reproducció dels seus dissenys i va ubicar el seu nou estudi a la flamant botiga inaugurada de Gres al carrer de Johann Sebastian Bach. Allí hi van organitzar exposicions i conferències. Hi va conèixer Oriol Bohigas, Francesc Català-Roca, Llorens Artigas i Albert Ràfols-Casamada: arquitectes, fotògrafs, artesans i artistes que van impactar en la seva dimensió intel·lectual.

En paral·lel, va continuar amb una activitat important com a interiorista. Milá sovint concebia els espais com una disposició d'objectes que utilitzava per estructurar els diferents entorns des d'una perspectiva funcional, però també estètica, en relació amb l'emoció que ens produeixen els objectes, fins i tot quan no els fem servir. Aquella dimensió que ens hi vincula emocionalment, a través de la qual els objectes són capaços de transcendir i modificar la nostra realitat.

El seu primer gran projecte com a interiorista li va arribar amb José Antonio Coderch, l'any 1961, quan aquest li va encarregar la Casa Paricio de Sant Feliu de Codines. Amb els anys van venir altres projectes, com ara els interiors de les cases de la família Puig, a Barcelona i Calella, per a qui va dissenyar també els interiors de la fàbrica i les oficines de l'empresa.

També en l'àmbit de l'interiorisme, destaquen diversos projectes expositius, com ara l'estand dels Premis Delta al *Primer Salón del hogar y la decoración*, que va dissenyar juntament amb l'arquitecte i dissenyador Rafael Marquina, l'any 1961; l'exposició "Tàpies, els anys 80" (Saló del Tinell, 1988); l'antològica de Salvador Dalí (Museu d'Art Contemporani de Madrid, 1983); "Barcelona, París, New York" (Palau Robert, 1985) o l'exposició monogràfica sobre Albert Ràfols-Casamada (Fundació Miró, 1985). Aquestes exposicions van seguir gairebé sempre l'ordre cronològic de les peces mostrades i disposaven d'un artefacte expositiu que es concebia sota la màxima d'acompanyar, cedint sempre el protagonisme als objectes.

Milá va col·laborar també en altres projectes singulars, entre els quals destaquen els interiors dels vagons de metro de la sèrie 3000 (TMB, fabricats per CAF, 1986) i la sèrie 2000 (TMB, fabricats per CAF i Alstom, 1992), dissenyats juntament amb Rafael Montero. La seva aportació va consistir a millorar-ne el confort incorporant uns seients antivandalisme fabricats en resina sintètica, reduir al màxim la gamma cromàtica dels diferents elements que integraven l'espai i possibilitar una qualitat de llum més confortable. Milá va ordenar, a través de la disposició i la forma dels objectes, la manera d'interaccionar, seure o recolzar-nos dins l'espai.

Entre 1997 i 1999 va dissenyar, per encàrrec de la Fundació Caixa Catalunya, l'interiorisme d'època de la Casa Milà, l'edifici que havien encarregat els seus oncles segons, Pere Milà i Rosario Segimon, l'any 1905.

La relació amb l'ADI-FAD

L'any 1960, Miguel Milá va entrar en contacte amb l'Agrupació de Disseny Industrial del Foment de les Arts Decoratives, avui Associació de Disseny Industrial del Foment de les Arts i del Disseny (ADI-FAD), que llavors integrava un reduït grup de dissenyadors i arquitectes liderats per Antoni de Moragas i André Ricard.

El mateix Miguel Milá junt amb Alexandre Cirici Pellicer, Pau Monguió, Ermengol Passola, Juli Schmid, Albert Bastardas, Oriol Bohigas, Ramon Marinel·lo, Maria Rosa Ventós, Manel Casas, Rafael Marquina, Joaquim Belsa i Jordi Galí compartien la idea que calia dissenyar-ho tot i que, com a col·lectiu, els seria més fàcil fer entendre a la indústria i a la societat el potencial del disseny com a eina de transformació social i econòmica.

Milá va integrar diverses juntes, com a vocal i com a tresorer. Del 1974 al 1976 i del 1984 al 1985, en va ser també president. L'impuls de l'Associació, especialment a través dels Premis Delta, va ser fonamental per assentar les bases i promoure el disseny industrial arreu del territori. Amb l'ADI-FAD, va viatjar a Venècia, París, Londres, Montreal, Moscou, Kyoto i Dublín, per assistir a diversos congressos de l'International Council of Societies of Industrial Design (ICSID). Va participar també en el disruptiu i emblemàtic congrés que l'associació va organitzar a Eivissa, l'any 1971.

Els seus dissenys es van seleccionar als Premis Delta de l'ADI-FAD en 57 ocasions. Molts d'ells van rebre el Delta d'Or i el Delta de Plata. Entre aquests, cal mencionar el seu darrer premi Delta de Plata, atorgat l'any 2024 a l'aplic *Estadio Singular* (Santa & Cole, 2022). Concebut l'any 1987, originàriament com a llum de suspensió

per al nou edifici de la Diputació de Barcelona, exemplifica la resistència al pas del temps de molts dels seus dissenys.

Pel que fa a les empreses productores, la ruptura amb Tramo, l'any 1963, va provocar que Milá busqués noves editores per donar sortida als seus dissenys. A més de Gres, va disposar també de l'empresa Polinax, creada pel seu germà Leopoldo i Carlos Pablos. El llum *Max Bill* (Polinax, 1964), que segueix editant actualment Santa & Cole amb el nom de *M64* (Santa & Cole, 2015) i que Milá havia concebut per a l'Hotel de Mar, de Palma, es va convertir en un dels primers objectes que va produir aquesta empresa.

Amb Polinax va dissenyar les seves primeres peces de mobiliari per a exterior, entre les quals hi ha els fanals *Báculo* (1966) i *BM* (Polinax, 1967), juntament amb l'arquitecte Pep Bonet, així com el banc per a la plaça Reial de Barcelona (Polinax, 1983), embrió dels bancs que va seguir reinterpretant més endavant. Va dissenyar també l'escala de cargol *MM* (Polinax, 1975) i les llars de foc *A-14* (Polinax, 1977) i *A-9* (Polinax, 1978).

L'any 1987, juntament amb els seus germans Leopoldo i Luis María, va fundar l'empresa Diseño Ahorro Energético (DAE). Centrada inicialment en el disseny i desenvolupament d'instal·lacions d'energia solar, DAE va succeir Polinax en la fabricació d'alguns dels seus productes. D'aquesta època cal mencionar la col·lecció de mobiliari urbà *Montserrat* (1990), dissenyada juntament amb Carlos Marzábal.

A més de Tramo, Gres, Polinax i DAE, Milá va col·laborar amb un llistat inacabable d'empreses editores i fabricants, algunes de les quals encara avui segueixen comercialitzant els seus productes. Entre aquestes empreses destaquen: ICS, Arce, Mobilplast, Consusa, Artespaña, García Garay, DCP, Metalarte, TMB / CAF, B&T Barcelona / C.I.M, Mondano Designs, Tágono,

Miscel·lània, Central del Vidre, Supergrif, Seyfor, Escofet, IMAT, FSB, Almerich Design, BD Barcelona, Santa & Cole, DAE-Chimeneas, Dessie, Sancal, Acord Disegno, Concepta, Artquitect, Sapic, Valli Arredobagno, La Mediterránea, Watchcelona, Nani Marquina, Alis, Made in Cire, Industrias Tagar, AOO, Expormim, Kendo Mobiliario i Urbidermis.

Miguel Milá es va formar, i ha format, practicant i conversant. De petit, es va ajudar d'una caixa d'eines que li havien regalat i que emprava per resoldre aquells petits *trabajos molestos*. La va conservar també de gran. Aquella caixa d'eines el va acompanyar sempre en els seus dissenys. També ho va fer conversant amb els seus germans a la "rotonda", una sala a la casa familiar d'Esplugues de Llobregat que havia fet construir el seu pare i que disposava d'un gran sofà i butaques individuals. De més gran, amb la seva esposa María Valcárcel i els quatre fills que van tenir: Juan, Gonzalo, Micaela i Lucas.

Va ser professor a l'escola Elisava, del 1961 al 1967, i a l'escola Eina, des del 1967. A les classes, amb l'alumnat parlaven d'ordre i funció, de benestar, d'estètica i de bellesa, atributs a partir dels quals es defineixen els objectes. Ho feien també projectant i aprenent d'aquests, en la mesura que mediadors de la nostra interacció amb l'entorn i les convencions que els humans hi establim relacionant-nos-hi.

Diu el filòsof Nelson Goodman que tots els processos de construcció de mons formen part del coneixement. Comprensió i creació van sempre plegats. Va ser pionera la forma com Milá va entendre l'ofici de dissenyar: un exercici de prova i error a través del qual va anar definint formalment els objectes que dissenyava. Un procés de coneixement de les possibilitats i limitacions de les formes i dels materials, on esdevé possible allò imprevisible.

Al llarg de la seva carrera, Miguel Milá va ser distingit amb diversos reconeixements. L'any 1987 va rebre el Premi Nacional de Disseny, organitzat per la Fundació BCD i el Ministeri d'Indústria; l'any 1993, la Generalitat de Catalunya li va atorgar la Creu de Sant Jordi.

L'any 2008 va rebre el seu primer gran reconeixement internacional: el premi Compasso d'Oro ADI Internazionale, concedit per l'Associazione per il Disegno Industriale. L'any 2010 va rebre el Premi Nacional de Cultura a la trajectòria personal i artística, de la mà del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA). L'any 2016, la Medalla d'Or al Mèrit en les Belles Arts, del Ministeri de Cultura, i l'any 2024, la Medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona, concedida a títol pòstum per l'Ajuntament d'aquesta ciutat.

Diverses exposicions i mostres han recollit l'obra i el llegat de Miguel Milá al llarg de tots aquests anys. Una de les primeres va ser a la Galeria Ars Sacra, l'any 1968, amb una selecció d'objectes que havia dissenyat fins llavors. L'any 2003, el FAD va organitzar l'exposició "MM Miguel Milá", al Palau Robert de Barcelona, dins del marc de l'Any del Disseny. L'any 2007, la Generalitat de Catalunya va programar l'exposició "Miguel Milá. La Sabiduría de Vivir", al Centre Cultural Blanquerna de Madrid. Algunes de les peces d'aquella exposició van conformar, uns mesos més tard, l'exposició "Homenaje a Miguel Milá", al Museu Nacional d'Arts Decoratives de la capital, i l'any 2024, el Fernán Gómez Centro Cultural de la Villa va presentar "Miguel Milá. Diseñador (pre)industrial", una de les exposicions antològiques més importants que s'han organitzat fins el moment. Una mostra amb més de dues-centes peces, prototips i plànols, presentada l'any següent, revisada i ampliada, al Museu del Disseny-DHub.

"Moltes coses m'ho varen dir tot"[1]

L'obra de Miguel Milá es fonamenta de tres pilars essencials: la utilitat, l'honestedat i l'empatia. Aquestes qualitats les descobrim no només en el seu treball creatiu, sinó que reflecteixen també l'ètica humanista de la seva persona.

Per a Milá el disseny ha de respondre a les necessitats reals de les persones usuàries. Els objectes han de ser útils abans que decoratius, fet que implica evitar, durant el seu procés de disseny, qualsevol artifici innecessari. Aquesta idea la descobrim en peces com el llum de peu *TMC* (Tramo, 1958), el disseny del qual permet que s'adapti a diferents contextos lumínics, per a diferents moments i usos. Guardonat amb un premi Delta d'Or l'any 1961, el seu disseny prové de dues referències anteriors: el llum *TN Tía Nuria* (1956) i el *Tablas o Previa* (Tramo, 1957), que Milá havia dissenyat uns anys abans. El *TN* va néixer de l'encàrrec que la seva tia, l'escriptora Núria Sagnier, li va fer perquè redissenyés el seu espai de treball.

Malgrat els encerts d'aquells dissenys, Milá va seguir qüestionant aspectes com ara el pes, la versatilitat o els sistemes de fixació, i l'any 1962 va dissenyar el llum *TMM* (Tramo, 1962), una versió més lleugera, fabricada gairebé íntegrament en fusta. Aquells llums van tenir continuïtat, encara, amb l'*AL-2* (García Garay, 1968), i les posteriors reedicions promogudes per les noves editores que es van anar creant al país durant les dècades dels setanta i vuitanta, entre les quals hi ha BD Ediciones de Diseño i Santa & Cole. Cada reedició esdevé una nova possibilitat de millora. Milá va aprofitar cada nova versió per depurar

1. Vers de l'"Oda a las cosas" de Pablo Neruda, dins *Navegaciones y regresos*. Ed. Losada. Buenos Aires, 1959. Traducció de l'autor.

formalment i materialment aquells llums, traient tot allò sobrant i incorporant millores en relació amb nous materials, processos de fabricació o innovacions tecnològiques.

Milá va rebutjar tot tipus d'excés, també pel que fa a la tecnologia. En va defensar sempre un ús racional i adequat, que no limités mai la vida útil dels productes. Va qüestionar la idea de tendència i va projectar objectes que poguessin perdurar en el temps, tant pel que fa als materials com per l'estètica.

Els seus dissenys es van fonamentar en els principis del Moviment Modern, però a la manera catalana, que integra elements propis del noucentisme en la recerca de la cultura popular. La consideració merament instrumental dels objectes que promou el racionalisme queda matisada en els objectes que va dissenyar, a través d'un ideal de bellesa que es projecta mitjançant la força expressiva i la identitat dels materials i com aquests es conformen.

Els objectes de Miguel Milá són bells en un sentit platònic, en relació amb l'adequació de les formes i dels materials. Ho són també en una aproximació més kantiana del terme, que ens vincula a la bellesa a través del plaer estètic que descobrim, per exemple, en l'emoció que ens produeix l'encesa dels seus llums de peu, tot estirant del fil elèctric.

De petit, Milá quedava embadalit observant les cosidores com cosien. Admirava també aquells qui havien après a embolicar amb destresa. Petites accions en què, a través de la gestualitat, la matèria pren forma. Els nusos i les unions de la canya de Manila de molts dels seus mobles, i també dels seus llums *Cesta* i *Cestita* (Tramo, 1962), evidencien el saber fer de l'artesà. Nusos i unions que determinen la forma de l'objecte i ens vinculen a la tradició d'un ofici popular. Creades inicialment a partir d'una pantalla

de vidre ja existent, que havia descobert casualment a l'aparador d'una botiga, les nanses dels llums *Cesta* i *Cestita* ens permeten transportar-les. La seva inclusió no té una finalitat únicament pràctica, sinó que, descontextualitzades dels seus usos habituals, s'erigeixen com a metàfora de la idea de moviment.

Els objectes de Miguel Milá són empàtics. Molts dels seus productes promouen la interacció amb la persona usuària. I ho fan, gairebé sempre, suggerint. Els llums *TMC* i *TMM*, per exemple, ens permeten moure la pantalla al llarg del travesser: *TMC*, incorporant una nansa, i la seva variant *TMM*, mitjançant una humil junta tòrica que connecta la pantalla amb el suport. Comercialitzades a partir de mesures estàndard, per a usos industrials i aplicacions domèstiques diverses, les juntes tòriques són elements que podem aconseguir fàcilment en qualsevol ferreteria. Fabricades durant aquells anys en cautxú natural, tenien una bona elasticitat i acomplien amb destresa la seva finalitat. No obstant això, es degradaven al cap de pocs anys i deixaven de ser útils. Milá duia sovint a sobre una bosseta de recanvis d'aquelles juntes tòriques de cautxú natural, per a qui les necessités. Allò que podríem percebre com una mancança, com una debilitat —la degradació d'un material— ens predisposa també al seu manteniment. Mantenir els objectes, tenir-ne cura d'ells, ens hi vincula emocionalment, la qual cosa allarga la seva vida útil.

L'any 1989 va dissenyar *Tombal* (Miscel·lània, 1989), un paraigüer versàtil, que té en compte els pocs dies que plou als països mediterranis per incorporar una segona funció. Girant-lo es converteix en un cendrer. Dissenyat en la dècada dels vuitanta, avui en dia segueix sense ploure gaire i gairebé ningú fuma als espais interiors. No obstant això, l'objecte encara perdura,

replantejat avui amb nous materials (Mobles 114, 2017) i podem seguir-lo veient en algunes botigues, executant una funció no tant utilitària com de mera representació. *Tombal* ens dona la benvinguda, l'utilitzem o no.

Durant la dècada dels noranta i la primera del segle XXI, Milá va dissenyar un parell d'aixetes: la Col·lecció Hydra (Supergrif, 1990), juntament amb Carlos Marzábal, i la Col·lecció Milá (Supergrif, 2004). La primera va ser un encàrrec de Rafael Puig, amic seu de la infància i propietari de l'empresa Supergrif. La segona, una proposta que Milá li va fer uns anys més tard, en què es qüestionava l'arquetip tradicional de les aixetes convencionals. Preocupat per l'ergonomia, el disseny d'aquesta última col·lecció d'aixetes millora, a través de la forma, l'ús que en fem, i ens predisposa a interaccionar-hi més delicadament. A diferència d'altres aixetes, aquesta disposa del comandament a la punta de la canella, fet que evita que el cos de l'aixeta es mulli d'aigua quan l'accionem. La forma del comandament en simplifica també l'ús, i dificulta obrir l'aigua calenta quan no la volem fer servir.
En plena maduresa vital, Milá es va endinsar en el disseny de bancs públics. Ja n'havia dissenyat uns quants, abans, però amb el banc *NeoRomántico* (Santa & Cole, 1995), una revisió del clàssic banc romàntic que ja havia iniciat, tímidament, amb el banc de la plaça Reial (Polinax, 1983), va aconseguir transcendir la seva època i redefinir l'arquetip contemporani d'aquest element del mobiliari urbà. Fabricat en fosa d'alumini i llistons de fusta, a la manera de la versió tradicional, el banc *NeoRomántico* en millora l'ergonomia en redimensionar l'estructura i els llistons per aconseguir un producte més resistent.

Per a Milá, un banc havia de tenir en compte la comoditat i adaptar-se a l'escala humana, i no pas a la de la ciutat. Exposats

a l'espai públic, els bancs estan sotmesos a diferents usos i també a possibles agressions. Milá defensava que la millor manera de protegir-los és convertir-los en quelcom útil i necessari, que s'acabi estimant. Amb els anys, va dissenyar nous bancs, entre els quals es troba el *Neoliviano* (Santa & Cole, 2000), que incorpora reposabraços que aporten un major confort, faciliten l'acció d'asseure's i aixecar-se, sense renunciar al perfil ergonòmic distintiu d'aquesta família de bancs. Ambdues propostes es van complementar durant els anys següents amb noves versions, entre les quals hi ha el banc *Neolineal* (Santa & Cole, 2002); el banc *NeoRomántico sostenible* (Santa & Cole, 2009); el banc *Harpo*, dissenyat juntament amb el seu fill, el dissenyador industrial Gonzalo Milà (Santa & Cole, 2014), i el banc *Inner* (Urbidermis, 2021). Des del 1995, s'han produït més de 150.000 unitats d'aquests models que, distribuïts principalment en espais públics i adquirits generalment per l'Administració, els han apropat a moltíssimes persones d'arreu del món.

Els objectes que va dissenyar Miguel Milá han estat populars, en tant que reconeguts, estimats i valorats, però no sempre han estat accessibles. El comissari, escriptor i investigador Oriol Fontdevila sosté que no hi ha manera d'eludir l'efecte que les coses exerceixen sobre nosaltres. No és possible una emancipació de les mediacions amb què els objectes capturen la consciència humana i, alhora, configuren les relacions socials. Des del seu origen, molts dels objectes que va dissenyar Miguel Milá van passar a formar part de les llars d'una determinada classe social, i es van erigir en símbols d'un context socioeconòmic específic.

Milá provenia d'una família acomodada i culta i els seus anhels de modernitat i progrés van connectar amb els ideals del Moviment Modern i la seva voluntat universalitzadora: fer

accessible el bon disseny a una àmplia majoria de la societat. Aquest ideal s'ha vist tanmateix limitat per algunes de les successives reedicions dels seus productes. Reedicions que n'han sofisticat els materials i millorat els processos de fabricació, mantenint l'excel·lència dels acabats, a costa d'encarir-ne el preu final.

Com a dissenyador, Miguel Milá va establir un model de treball honest i respectuós amb els materials i com aquests es transformen. Ha transmès a les noves generacions una manera de dissenyar que equilibra tradició i innovació, sempre amb l'objectiu de millorar la vida quotidiana de les persones. Aquest és el principal llegat que ens deixa, i del qual podrem seguir aprenent a través de la força democratitzadora del coneixement que sorgeix de l'observació dels objectes.

La nueva Colección 3P que iniciamos con este número es el resultado de un trabajo transversal entre tres dependencias del Museu del Disseny - DHub: la Biblioteca y Archivo del Diseño, el Departamento de Colecciones y el Departamento de Comunicación.

Cada una con su especialidad. Las tres se encuentran en este volumen, que se estructura en tres ejes: Proyecto - Producto - Persona (3P). Porque cuando una pieza se piensa, se esboza y se proyecta, genera una documentación importante como documento de archivo, y porque es importante, también, que si esa pieza alcanza la condición museística, se den a conocer sus principales aportaciones y significado. Igualmente interesante es conocer, una vez producida y comercializada la pieza, cuál ha sido su uso y recepción entre la sociedad.

Así, esta publicación, que prioriza un relato muy visual, explora los fondos patrimoniales del museo. Primero los proyectos conservados como documentos de archivo y después la pieza acabada y que forma parte de la colección, para finalmente ofrecer una mirada externa a otros objetos iguales para ver el uso que tienen entre la sociedad, sea en el ámbito público o en el privado. Una mirada al patrimonio conservado y al patrimonio vivido en su contexto real.

El patrimonio documental y objetual es el fundamento de toda institución museística. Con esta premisa, el Museo del Diseño-DHub conserva, documenta, incrementa y difunde sus fondos. Su Biblioteca y Archivo del Diseño reúne y preserva información y documentación de todas las disciplinas representadas en el museo, y la pone a disposición de profesionales e investigadores para fomentar el estudio, la investigación, la creación y la reflexión.

De entre sus diversos archivos, el Fondo Miguel Milá cuenta con más de 2.000 documentos —desde planos y material fotográfico hasta maquetas y bocetos— que testimonian su trayectoria en el ámbito del interiorismo y el diseño de producto. Paralelamente, la Colección de Diseño de Producto del museo conserva una treintena de objetos de diferentes tipologías y épocas, algunos de ellos donados por el mismo diseñador. Esta selección permite ofrecer una visión panorámica de su obra, y destacar las colaboraciones con otros creadores y empresas, así como los numerosos premios y reconocimientos que recibió a lo largo de su carrera.

POR JORDI BLASI,
DISEÑADOR INDUSTRIAL

Miguel Milá

Miguel Milá ha sido una de las figuras más influyentes del diseño en Cataluña. Su legado extraordinario comprende una amplia gama de objetos y espacios que fusionan magistralmente la tradición con la modernidad, la funcionalidad con la estética. Objetos y espacios que han dejado una huella imborrable en el panorama del diseño europeo del siglo XX.

Hoy sus lámparas, sillas, grifos y bancos reivindican con más fuerza que nunca una manera más sostenible de habitar el mundo.

"Trabajos molestos"

Nacido en Barcelona en 1931, sus diseños son el testimonio de una manera propia de entender el mundo, forjada en el aprecio por los objetos. Creció en la escasez de una industria golpeada por los estragos de la Guerra Civil, en un contexto en el que la artesanía suplía todavía las carencias industriales y donde el valor de las cosas trascendía de los ciclos productivistas que actualmente promueven, demasiado a menudo, la obsolescencia de los objetos. Hijo de Montserrat Sagnier y de José María Milá, primer conde del Montseny y presidente de la Diputación de Barcelona durante el régimen de Primo de Rivera, Miguel Milá provenía de una familia de la burguesía vinculada a la política, interesada por el arte y la arquitectura. Así fue como sus tíos segundos, Pere Milà y Rosario Segimon, encargaron en 1905 a Antoni Gaudí el diseño de la Casa Milà, referente emblemático del modernismo. Por parte de madre, Enric Sagnier, con más de trescientos edificios documentados en Barcelona, fue también un importante arquitecto de la época. Este contexto familiar marcó el gusto de Miguel Milá por la cultura material y también el interés por la arquitectura. Así, inició

estudios de esta disciplina que dejó inacabados para empezar a trabajar como interiorista en el despacho de arquitectura que tenían su hermano Alfonso y Federico Correa.

Motivado por la necesidad de equipar los espacios interiores, pronto se interesó por el mundo de los objetos. Era la década de los años cincuenta, el país vivía un periodo de autarquía caracterizado por la escasez de materiales y la prohibición de importaciones, y la industria local no proveía de objetos que satisficieran los anhelos de modernidad con los que Milá empatizaba. Por eso, en 1957 creó, junto con sus amigos y arquitectos Francisco Ribas y Eduardo Pérez, la empresa Tramo, cuyo nombre era el acrónimo de *trabajos molestos*, una "compañía" que de pequeño había montado para ofrecerse a hacer encargos para sus hermanos mayores. En sus inicios, la empresa se centró en la fabricación de lámparas en series limitadas producidas casi de manera artesanal. De esta etapa destacan las lámparas de pie *TMC Tramo Móvil Cromada* (1958) y *TMM Tramo Móvil Madera* (1962), así como las lámparas de mesa *Asa* (1959), *Manila* (1961), *Cesta* (1962) y *Cestita* (1962). Tramo le sirvió para materializar sus primeros objetos, en los que descubrimos una mirada pragmática y artesanal que él mismo definió como preindustrial.

En 1961, Tramo abandonó su sede de la calle de Cristina para situarse en un local de la calle de Freixa, donde Milá instaló su estudio. Debilitada por las dificultades empresariales, la empresa pasó a ser Maenfra Tramo, y los empresarios Lluís Soler y Enric Coma-Cros sustituyeron a Francisco Ribas y Eduardo Pérez como socios de la empresa.

Durante aquellos años, conoció a Maria Rosa Ventós, Montserrat Tort y Montserrat Tayà, que habían fundado unos

años antes la tienda Gres. Inicialmente, su relación fue meramente comercial, como distribuidoras de sus productos, pero pronto empezaron a colaborar en diferentes proyectos, entre los que destaca la participación en el concurso "Amueblamiento del hogar popular", convocado por Hogarotel. Aquella convocatoria la ganaron con una propuesta que incluía algunos objetos diseñados expresamente para la ocasión, como la estantería de madera y cuero *MM* (Gres, 1962) y la lámpara de suspensión *WT*, en su primera versión conformada de plástico (Gres, 1962).

Las divergencias en la manera de hacer, concebir y producir fueron alejando a Milá de Maenfra-Tramo, de la que se desvinculó definitivamente en 1963; se llevó el derecho de reproducción de sus diseños y ubicó su nuevo estudio en la flamante tienda inaugurada de Gres en la calle de Johann Sebastian Bach. Allí organizaron exposiciones y conferencias. Allí conoció a Oriol Bohigas, Francesc Català-Roca, Llorens Artigas y Albert Ràfols-Casamada: arquitectos, fotógrafos, artesanos y artistas que impactaron en su dimensión intelectual.

En paralelo, continuó con una actividad importante como interiorista. Milá a menudo concebía los espacios como una disposición de objetos que utilizaba para estructurar los diferentes entornos desde una perspectiva funcional, pero también estética, en relación con la emoción que nos producen los objetos, incluso cuando no los usamos. Aquella dimensión que nos vincula emocionalmente, a través de la cual los objetos son capaces de trascender y modificar nuestra realidad.

Su primer gran proyecto como interiorista le llegó con José Antonio Coderch, en 1961, cuando este le encargó la Casa Paricio de Sant Feliu de Codines. Con los años llegaron otros proyectos, como los interiores de las casas de la familia Puig, en Barcelona y

Calella, para quienes diseñó también los interiores de la fábrica y las oficinas de la empresa.

También en el ámbito del interiorismo, destacan varios proyectos expositivos, como el estand de los Premios Delta en el Primer Salón del Hogar y la Decoración, que diseñó junto con el arquitecto y diseñador Rafael Marquina, en 1961; la exposición "Tàpies, los años 80" (Saló del Tinell, 1988); la antológica de Salvador Dalí (Museo de Arte Contemporáneo de Madrid, 1983); "Barcelona, París, New York" (Palau Robert, 1985) o la exposición monográfica sobre Albert Ràfols-Casamada (Fundación Miró, 1985). Estas exposiciones siguieron casi siempre el orden cronológico de las piezas mostradas y disponían de un artefacto expositivo que se concebía bajo la máxima de acompañar, cediendo siempre el protagonismo a los objetos.

Milá colaboró también en otros proyectos singulares, entre los que destacan los interiores de los vagones de metro de la serie 3000 (TMB, fabricados por CAF, 1986) y la serie 2000 (TMB, fabricados por CAF y Alstom, 1992), diseñados junto con Rafael Montero. Su aportación consistió en mejorar el confort incorporando unos asientos antivandalismo fabricados en resina sintética, reducir al máximo la gama cromática de los diferentes elementos que integraban el espacio y posibilitar una calidad de luz más confortable. Milá ordenó, a través de la disposición y la forma de los objetos, la manera de interaccionar, sentarse o apoyarnos dentro del espacio.

Entre 1997 y 1999 diseñó, por encargo de la Fundación Caixa Catalunya, el interiorismo de época de la Casa Milà, el edificio que habían encargado sus tíos segundos, Pere Milà y Rosario Segimon, en 1905.

En 1960, Miguel Milá entró en contacto con la Agrupación de Diseño Industrial del Fomento de les Artes Decorativas, hoy Asociación de Diseño Industrial del Fomento de las Artes y del Diseño (ADI-FAD), que entonces integraba un reducido grupo de diseñadores y arquitectos liderados por Antoni de Moragas y André Ricard.

El mismo Miguel Milá junto con Alexandre Cirici Pellicer, Pau Monguió, Ermengol Passola, Juli Schmid, Albert Bastardas, Oriol Bohigas, Ramon Marinel·lo, Maria Rosa Ventós, Manel Casas, Rafael Marquina, Joaquim Belsa y Jordi Galí compartían la idea de que había que diseñarlo todo y que, como colectivo, les sería más fácil hacer entender a la industria y a la sociedad el potencial del diseño como herramienta de transformación social y económica.

Milá integró varias juntas, como vocal y como tesorero. De 1974 a 1976 y de 1984 a 1985, fue también presidente. El impulso de la Asociación, especialmente a través de los Premios Delta, fue fundamental para sentar las bases y promover el diseño industrial en todo el territorio. Con ADI-FAD, viajó a Venecia, París, Londres, Montreal, Moscú, Kioto y Dublín, para asistir a varios congresos del International Council of Societies of Industrial Design (ICSID). Participó también en el disruptivo y emblemático congreso que la asociación organizó en Ibiza, en 1971.

Sus diseños se seleccionaron en los Premios Delta de ADI-FAD en 57 ocasiones. Muchos de ellos recibieron el Delta de Oro y el Delta de Plata. Entre estos, cabe mencionar su último Premio Delta de Plata, otorgado en el año 2024 al aplique *Estadio Singular* (Santa & Cole, 2022). Concebido en 1987, originariamente como

lámpara de suspensión para el nuevo edificio de la Diputación de Barcelona, ejemplifica la resistencia al paso del tiempo de muchos de sus diseños.

En cuanto a las empresas productoras, la ruptura con Tramo, en 1963, provocó que Milá buscara nuevas editoras para dar salida a sus diseños. Además de Gres, dispuso también de la empresa Polinax, creada por su hermano Leopoldo y Carlos Pablos. La lámpara *Max Bill* (Polinax, 1964), que sigue editando actualmente Santa & Cole con el nombre de *M64* (Santa & Cole, 2015) y que Milá había concebido para el Hotel de Mar, de Palma, se convirtió en uno de los primeros objetos que produjo esta empresa.

Con Polinax diseñó sus primeras piezas de mobiliario para exterior, entre las que se encuentran las farolas *Báculo* (1966) y *BM* (Polinax, 1967), junto con el arquitecto Pep Bonet, así como el banco para la plaza Reial de Barcelona (Polinax, 1983), embrión de los bancos que siguió reinterpretando más adelante. Diseñó también la escalera de caracol *MM* (Polinax, 1975) y las chimeneas *A-14* (Polinax, 1977) y *A-9* (Polinax, 1978).

En 1987, junto con sus hermanos Leopoldo y Luis María, fundó la empresa Diseño Ahorro Energético (DAE). Centrada inicialmente en el diseño y desarrollo de instalaciones de energía solar, DAE sucedió a Polinax en la fabricación de algunos de sus productos. De esta época cabe mencionar la colección de mobiliario urbano *Montserrat* (1990), diseñada junto con Carlos Marzábal.

Además de Tramo, Gres, Polinax y DAE, Milá colaboró con una lista interminable de empresas editoras y fabricantes, algunas de las cuales todavía hoy siguen comercializando sus productos. Entre estas empresas destacan: ICS, Arce, Mobilplast,

Consusa, Artespaña, García Garay, DCP, Metalarte, TMB/CAF, B&T Barcelona / C.I.M., Mondano Designs, Tágono, Miscel·lània, Central del Vidre, Supergrif, Seyfor, Escofet, IMAT, FSB, Almerich Design, BD Barcelona, Santa & Cole, DAE-Chimeneas, Dessie, Sancal, Acord Disegno, Concepta, Artquitect, Sapic, Valli Arredobagno, La Mediterránea, Watchcelona, Nani Marquina, Alis, Made in Cire, Industrias Tagar, AOO, Expormim, Kendo Mobiliario y Urbidermis.

Miguel Milá se formó, y ha formado, practicando y conversando. De pequeño, se ayudó de una caja de herramientas que le habían regalado y que empleaba para resolver aquellos pequeños *trabajos molestos*. La conservó también de mayor. Aquella caja de herramientas lo acompañó siempre en sus diseños. También lo hizo conversando con sus hermanos en "la rotonda", una sala en la casa familiar de Esplugues de Llobregat que había hecho construir su padre y que disponía de un gran sofá y butacas individuales. De mayor, con su esposa María Valcárcel y los cuatro hijos que tuvieron: Juan, Gonzalo, Micaela y Lucas.

Fue profesor en la escuela Elisava, de 1961 a 1967, y en la escuela Eina, desde 1967. En las clases, con el alumnado hablaban de orden y función, de bienestar, de estética y de belleza, atributos a partir de los cuales se definen los objetos. Lo hacían también proyectando y aprendiendo de estos, en el sentido de que son mediadores de nuestra interacción con el entorno y las convenciones que los humanos establecemos relacionándonos con estos.

Dice el filósofo Nelson Goodman que todos los procesos de construcción de mundos forman parte del conocimiento. Comprensión y creación van siempre juntos. Fue pionera la forma en que Milá entendió el oficio de diseñar: un ejercicio de prueba

y error a través del cual fue definiendo formalmente los objetos que diseñaba. Un proceso de conocimiento de las posibilidades y limitaciones de las formas y de los materiales, donde lo imprevisible se convierte en posible.

A lo largo de su carrera, Miguel Milá fue distinguido con varios reconocimientos. En 1987 recibió el Premio Nacional de Diseño, organizado por la Fundación BCD y el Ministerio de Industria; en 1993, la Generalitat de Catalunya le otorgó la Creu de Sant Jordi.

En el 2008 recibió su primer gran reconocimiento internacional: el premio Compasso d'Oro ADI Internazionale, concedido por la Associazione per il Disegno Industriale. En el 2010 recibió el Premio Nacional de Cultura a la trayectoria personal y artística, de la mano del Consejo Nacional de la Cultura y de las Artes (CoNCA). En el año 2016, la Medalla de Oro al Mérito en las Bellas Artes, del Ministerio de Cultura; y en el año 2024, la Medalla de Oro de la Ciudad de Barcelona, concedida a título póstumo por el Ayuntamiento de esta ciudad.

Varias exposiciones y muestras han recogido la obra y el legado de Miguel Milá a lo largo de todos estos años. Una de las primeras fue en la Galería Ars Sacra, en 1968, con una selección de objetos que había diseñado hasta entonces. En el 2003, el FAD organizó la exposición "MM Miguel Milá", en el Palau Robert de Barcelona, dentro del marco del Año del Diseño. En el año 2007, la Generalitat de Catalunya programó la exposición "Miguel Milá. La sabiduría de vivir", en el Centro Cultural Blanquerna de Madrid. Algunas de las piezas de aquella exposición conformaron, unos meses más tarde, la exposición "Homenaje a Miguel Milá", en el Museo Nacional de Artes Decorativas de la capital, y en el año 2024, el Fernán Gómez Centro Cultural de la Villa presentó

"Miguel Milá. Diseñador (pre)industrial", una de las exposiciones antológicas más importantes que se han organizado hasta el momento. Una muestra con más de doscientas piezas, prototipos y planos, presentada al año siguiente, revisada y ampliada, en el Museo del Diseño-DHub.

"Muchas cosas me lo dijeron todo"[1]

La obra de Miguel Milá se fundamenta en tres pilares esenciales: la utilidad, la honestidad y la empatía. Estas cualidades las descubrimos no solo en su trabajo creativo, sino que reflejan también la ética humanista de su persona.

Para Milá el diseño debe responder a las necesidades reales de las personas usuarias. Los objetos deben ser útiles antes que decorativos, lo que implica evitar, durante su proceso de diseño, cualquier artificio innecesario. Esta idea la descubrimos en piezas como la lámpara de pie *TMC* (Tramo, 1958), cuyo diseño permite que se adapte a diferentes contextos lumínicos, para diferentes momentos y usos. Galardonado con un Premio Delta de Oro en 1961, su diseño proviene de dos referencias anteriores: la lámpara *TN Tía Nuria* (1956) y el *Tablas o Previa* (Tramo, 1957), que Milá había diseñado unos años antes. El *TN* nació del encargo que su tía, la escritora Núria Sagnier, le hizo para que rediseñara su espacio de trabajo.

A pesar de los aciertos de aquellos diseños, Milá siguió cuestionando aspectos como el peso, la versatilidad o los sistemas de fijación, y en 1962 diseñó la lámpara *TMM* (Tramo, 1962), una versión más ligera, fabricada casi en su totalidad en madera.

1. Verso de la "Oda a las cosas", de Pablo Neruda, dentro *Navegaciones y regresos*. Ed. Losada Buenos Aires, 1959. Traducción del autor.

Aquellas lámparas tuvieron continuidad, todavía, con la *AL-2* (García Garay, 1968), y las posteriores reediciones promovidas por las nuevas editoras que se fueron creando en el país durante las décadas de los setenta y ochenta, entre las que se encuentran BD Ediciones de Diseño y Santa & Cole. Cada reedición es una nueva posibilidad de mejora. Milá aprovechó cada nueva versión para depurar formal y materialmente aquellas lámparas, suprimiendo todo lo sobrante e incorporando mejoras en relación con nuevos materiales, procesos de fabricación o innovaciones tecnológicas.

Milá rechazó todo tipo de exceso, también en cuanto a la tecnología. Defendió siempre un uso racional y adecuado, que no limitara nunca la vida útil de los productos. Cuestionó la idea de tendencia y proyectó objetos que pudieran perdurar en el tiempo, tanto en cuanto a los materiales como por la estética.

Sus diseños se fundamentaron en los principios del Movimiento Moderno, pero al estilo catalán, que integra elementos propios del novecentismo en la búsqueda de la cultura popular. La consideración meramente instrumental de los objetos que promueve el racionalismo queda matizada en los objetos que diseñó, a través de un ideal de belleza que se proyecta mediante la fuerza expresiva y la identidad de los materiales y cómo estos se conforman.

Los objetos de Miguel Milá son bellos en un sentido platónico, en relación con la adecuación de las formas y de los materiales. Lo son también en una aproximación más kantiana del término, que nos vincula a la belleza a través del placer estético que descubrimos, por ejemplo, en la emoción que nos produce el encendido de sus lámparas de pie, tirando del hilo eléctrico.

De pequeño, Milá quedaba embobado observando cómo cosían las costureras. Admiraba también a aquellos que habían aprendido a envolver con destreza. Pequeñas acciones en las que, a través de la gestualidad, la materia toma forma. Los nudos y las uniones de la caña de Manila de muchos de sus muebles, y también de sus lámparas *Cesta* y *Cestita* (Tramo, 1962), evidencian el saber hacer del artesano. Nudos y uniones que determinan la forma del objeto y nos vinculan a la tradición de un oficio popular. Creadas inicialmente a partir de una pantalla de cristal ya existente, que había descubierto casualmente en el escaparate de una tienda, las asas de las lámparas *Cesta* y *Cestita* nos permiten transportarlas. Su inclusión no tiene una finalidad únicamente práctica, sino que, descontextualizadas de sus usos habituales, se erigen como metáfora de la idea de movimiento.

Los objetos de Miguel Milá son empáticos. Muchos de sus productos promueven la interacción con la persona usuaria. Y lo hacen, casi siempre, sugiriendo. Las lámparas *TMC* y *TMM*, por ejemplo, nos permiten mover la pantalla a lo largo del travesaño: *TMC*, incorporando un asa, y su variante *TMM*, mediante una humilde junta tórica que conecta la pantalla con el soporte. Comercializadas a partir de medidas estándar, para usos industriales y aplicaciones domésticas diversas, las juntas tóricas son elementos que podemos conseguir fácilmente en cualquier ferretería. Fabricadas durante aquellos años en caucho natural, tenían una buena elasticidad y cumplían con destreza su finalidad. Sin embargo, se degradaban a los pocos años y dejaban de ser útiles. Milá llevaba a menudo encima una bolsita de recambios de aquellas juntas tóricas de caucho natural, para quien las necesitara. Lo que podríamos percibir como una carencia, como una debilidad —la degradación de un material—

nos predispone también a su mantenimiento. Mantener los objetos, cuidar de estos, nos vincula emocionalmente, lo que alarga su vida útil.

En 1989 diseñó *Tombal* (Miscelánea, 1989), un paragüero versátil, que tiene en cuenta los pocos días que llueve en los países mediterráneos para incorporar una segunda función. Girándolo se convierte en un cenicero. Diseñado en la década de los ochenta, hoy en día sigue sin llover mucho y casi nadie fuma en los espacios interiores. Sin embargo, el objeto aún perdura, replanteado hoy con nuevos materiales (Mobles 114, 2017) y lo podemos seguir viendo en algunas tiendas, ejecutando una función de mera representación, más que utilitaria. *Tombal* nos da la bienvenida, la utilizamos o no.

Durante la década de los noventa y la primera del siglo XXI, Milá diseñó un par de grifos: la Colección Hydra (Supergrif, 1990), junto con Carlos Marzábal, y la Colección Milá (Supergrif, 2004). La primera fue un encargo de Rafael Puig, amigo suyo de la infancia y propietario de la empresa Supergrif. La segunda, una propuesta que Milá le hizo unos años más tarde, en la que se cuestionaba el arquetipo tradicional de los grifos convencionales. Preocupado por la ergonomía, el diseño de esta última colección de grifos mejora, a través de la forma, el uso que hacemos de estos, y nos predispone a interactuar más delicadamente. A diferencia de otros grifos, este dispone del mando en la punta del caño, lo que evita que el cuerpo del grifo se moje de agua cuando lo accionamos. La forma del mando simplifica también el uso, y dificulta abrir el agua caliente cuando no la queremos usar.
En plena madurez vital, Milá se adentró en el diseño de bancos públicos. Ya había diseñado unos cuantos, antes, pero con el banco *NeoRomántico* (Santa & Cole, 1995), una revisión del

clásico banco romántico que ya había iniciado, tímidamente, con el banco de la plaza Reial (Polinax, 1983), consiguió trascender su época y redefinir el arquetipo contemporáneo de este elemento del mobiliario urbano. Fabricado en fundición de aluminio y listones de madera, al estilo de la versión tradicional, el banco *NeoRomántico* mejora la ergonomía al redimensionar la estructura y los listones para conseguir un producto más resistente.

Para Milá, un banco debía tener en cuenta la comodidad y adaptarse a la escala humana, y no a la de la ciudad. Expuestos en el espacio público, los bancos están sometidos a diferentes usos y también a posibles agresiones. Milá defendía que la mejor manera de protegerlos es convertirlos en algo útil y necesario, que se acabe amando. Con los años, diseñó nuevos bancos, entre los que se encuentra el *Neoliviano* (Santa & Cole, 2000), que incorpora reposabrazos que aportan un mayor confort, facilitan la acción de sentarse y levantarse, sin renunciar al perfil ergonómico distintivo de esta familia de bancos. Ambas propuestas se complementaron durante los años siguientes con nuevas versiones, entre estas, el banco *Neolineal* (Santa & Cole, 2002); el banco *NeoRomántico sostenible* (Santa & Cole, 2009); el banco *Harpo*, diseñado junto con su hijo, el diseñador industrial Gonzalo Milà (Santa & Cole, 2014), y el banco *Inner* (Urbidermis, 2021). Desde 1995, se han producido más de 150.000 unidades de estos modelos que, distribuidos principalmente en espacios públicos y adquiridos generalmente por la Administración, los han acercado a muchísimas personas de todo el mundo.

Los objetos que diseñó Miguel Milá han sido populares, en tanto que reconocidos, queridos y valorados, pero no siempre han sido accesibles. El comisario, escritor e investigador Oriol

Fontdevila sostiene que no hay manera de eludir el efecto que las cosas ejercen sobre nosotros. No es posible una emancipación de las mediaciones con las que los objetos capturan la conciencia humana y, al mismo tiempo, configuran las relaciones sociales. Desde su origen, muchos de los objetos que diseñó Miguel Milá pasaron a formar parte de los hogares de una determinada clase social, y se erigieron en símbolos de un contexto socioeconómico específico.

Milá provenía de una familia acomodada y culta, y sus anhelos de modernidad y progreso conectaron con los ideales del Movimiento Moderno y su voluntad universalizadora: hacer accesible el buen diseño a una amplia mayoría de la sociedad. Este ideal se ha visto sin embargo limitado por algunas de las sucesivas reediciones de sus productos. Reediciones que han sofisticado los materiales y mejorado los procesos de fabricación, manteniendo la excelencia de los acabados, a costa de encarecer el precio final.

Como diseñador, Miguel Milá estableció un modelo de trabajo honesto y respetuoso con los materiales y cómo estos se transforman. Ha transmitido a las nuevas generaciones una manera de diseñar que equilibra tradición e innovación, siempre con el objetivo de mejorar la vida cotidiana de las personas. Este es el principal legado que nos deja, y del que podremos seguir aprendiendo a través de la fuerza democratizadora del conocimiento que surge de la observación de los objetos.